

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Анотація. Визначено місце і роль аналізу фінансових результатів у системі управління підприємством. Розглянуто сутність поняття "фінансовий результат". Досліджено методичне забезпечення аналізу фінансових результатів.

Аннотация. Определены место и роль анализа финансовых результатов в системе управления предприятием. Рассмотрена сущность понятия "финансовый результат". Исследовано методическое обеспечение анализа финансовых результатов.

Annotation. The place and role of the analysis of financial results in the enterprise management system are identified. The essence of the notion of financial results is considered. Methodological support of the analysis of financial results is studied.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, аналіз, факторна модель, собівартість, чистий дохід від реалізації.

Результативність фінансово-господарської діяльності підприємства може бути оцінена на основі вивчення фінансових результатів його роботи. Чітке визначення сутності та змісту понять є запорукою запобігання помилок у ході прийняття важливих управлінських рішень. Особливо це стосується такої складної категорії, як фінансовий результат. Виходячи з цього, дослідження теоретичної бази категорії фінансових результатів є досить актуальним.

Питання про економічну природу фінансових результатів розглядали І. Бланк, С. Нікітін, В. Палій, Я. Соколов, Хендріксен Е. С. і Ван Бреда М. Ф., М. Чумаченкота ін. [1 – 6]. Деякі вчені акцентують увагу на дослідженні сутності фінансових результатів з точки зору різних наукових шкіл, а саме: Л. Бернстайн, В. Гавриленко, А. Грачов, В. Ковальов, Л. Лахтіонова, Е. Райс та ін. [7 – 12].

Метою даної статті є аналіз теоретичних засад та методичного забезпечення оцінки фінансових результатів.

Фінансовий результат – економічний підсумок господарської діяльності організації, виражений у грошовій формі [8]. Він виражається приростом або зменшенням вартості власного капіталу організації, створеної в процесі її підприємницької діяльності за звітний період.

Фінансовий результат дає можливість встановити взаємозв'язок між усіма іншими економічними показниками та узагальнити результати діяльності підприємства.

Аналіз фінансових показників дозволяє виявити можливості поліпшення фінансового положення і за результатами розрахунків прийняти економічно обґрунтовані рішення.

Основними джерелами інформації аналізу фінансових результатів є дані бухгалтерського обліку та бухгалтерської (фінансової) звітності. З форм бухгалтерської звітності використовують:

Бухгалтерський баланс, форма № 1, де відображаються нерозподілений прибуток або непокритий збиток звітного і минулого періодів (розділ III пасиву);

Звіт про фінансові результати (форма № 2) складається за рік і за внутрішньорічні періоди. Він є головним джерелом інформації про формування та використання прибутку. У ньому показані статті, що формують фінансовий результат від усіх видів діяльності. У цій формі звітності наводяться: виручка (нетто) від продажу товарів без ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів, що виключаються з виручки, покупна вартість (собівартість) товарів, витрати обігу. У розділі II цього звіту відображають операційні доходи і витрати, в розділі III – позареалізаційні доходи і витрати, а також сума податку на прибуток та інших аналогічних обов'язкових платежів, у розділі IV записують надзвичайні доходи і витрати. У цьому звіті також наводиться валовий дохід; прибуток (збиток) від продажу; прибуток до оподаткування; прибуток від звичайної діяльності і чистий прибуток (нерозподілений прибуток (збиток) звітного періоду)).

Річний звіт про зміни капіталу (форма № 3) відображає стан і зміну резервного фонду, інформацію про нерозподілений прибуток минулих років за складом, про фонд соціальної сфери, цільове фінансування і надходження; резерви майбутніх витрат, оцінні резерви. У довідці IV відображені різні джерела збільшення капіталу за окремими статтями.

У звіті про рух грошових коштів (форма № 4) містяться дані про надходження грошових коштів із різних джерел, а також інформація про витрачання грошових коштів.

Додаток до річного бухгалтерського балансу (форма № 5) у довідці до розділу 3 містить інформацію про розмір амортизації необоротних активів за кожним з їх видів на початок і кінець звітного року і результат з індексації у зв'язку з переоцінкою цих активів (таблиця).

Факторні моделі для аналізу фінансових результатів

Автори	Факторні моделі
Андрійчук В. Г. [13]	Відокремлює три найважливіші фактори, що впливають на масу прибутку підприємства або його окремої галузі: обсяг реалізації, рівень повної собівартості і середня ціна реалізації
Цал-Цалко Ю. С. [14]	Зупиняється на чотирифакторній індексній моделі, пов'язаній з даними обліку та фінансової звітності і яка дає можливість визначити причини зміни прибутку в динаміці залежно від впливу цін, витрат, обсягів і структури реалізації
Меє В. О. [15]	Пропонує здійснювати факторний аналіз прибутку за такими складовими: аналіз валового прибутку підприємства; аналіз прибутку від виробництва продукції; аналіз загального прибутку підприємства; аналіз прибутку від реалізації продукції, робіт і послуг; аналіз інших фінансових результатів діяльності підприємства
Митрофанова Г. В., Кравченко Г. О., Барабаш Н. С. [16]	Розглядають чотирифакторну мультиплікативну модель аналізу чистого прибутку підприємства. Для побудови цієї моделі застосовуються чинники другого ряду, до яких належать: капітал; оборотність активів; мультиплікатор капіталу; чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності підприємства
В. Гордополов, Н. Гордополова [17]	Пропонують факторну модель, яка дасть можливість оцінити вплив зміни середніх залишків оборотних активів, оборотності оборотних активів, чистої рентабельності фінансово-господарської діяльності, фондодідачі, фондозабезпеченості та продуктивності праці працівників на зміну чистого прибутку підприємства

Існує кілька методів аналізу фінансового результату: горизонтальний, вертикальний та факторний.

У процесі горизонтального аналізу фінансових результатів відстежуються зміни кожного показника за звітний період порівняно з базисним періодом. Даний аналіз полягає в побудові однієї або декількох таблиць, у яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання чи зниження. Мета даного аналізу полягає в тому, щоб виявити абсолютні і відносні зміни величин різних показників прибутку за певний період часу і дати оцінку цим змінам. Даний аналіз дозволяє вивчити динаміку показників.

Мета вертикального аналізу – розрахунок питомої ваги окремих показників у загальному підсумку та оцінці цих змін.

Наступним напрямом аналізу є факторний аналіз, за допомогою якого визначається вплив окремих факторів на показники фінансових результатів.

У даний час існує декілька методик факторного аналізу прибутку від продажів.

Найбільш реальне значення має застосування методики факторного аналізу, заснованої на даних форми № 2 "Звіт про фінансові результати". У зв'язку з процесом постійного розвитку аналітичних можливостей бухгалтерської звітності, зокрема "Звіту про фінансові результати", створена інформаційна база проведення аналізу зміни прибутку від продажів під впливом таких факторів: зміни обсягу продажів; зміни рівня валового прибутку, зміни структури реалізації, зміни відпускних цін на реалізовану продукцію.

Необхідність проведення аналізу фінансового результату полягає в тому, що він є одним з найважливіших аспектів дослідження господарської діяльності підприємства. Вивчення складу і структури прибутку, проведення факторного аналізу результату від реалізації необхідні для того, щоб: виявити відповідність внутрішніх резервів і можливостей організації забезпечення конкурентних переваг та задоволення майбутніх потреб ринку, тобто економічного прогнозування.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – 2-е изд., расш. и доп. – К.: Ника-Центр, 2002. – 752 с. 2. Никитин С. Прибыль: теоретические и практические подходы / С. Никитин, Е. Глазова, А. Никитин // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 5. – С. 20–27. 3. Палий В. Ф. Современный бухгалтерский учет / В. Ф. Палий. – М.: Изд. "Бухгалтерский учет", 2003. – 792 с. 4. Соколов Я. В. Очерки по истории бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 400 с. 5. Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учета / Э. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бреда; пер. с англ.; под ред. проф. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 576 с. 6. Чумаченко Н. Г. Проблемы державного регулювання розвитку економіки України / Н. Г. Чумаченко // Схід. – 1995. – № 3. – С. 25–29. 7. Бернстайн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Л. А. Бернстайн; пер. с англ.; под ред. проф. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 624 с. 8. Гавриленко В. А. Теоретические и методические аспекты оценки финансового состояния предприятия / В. А. Гавриленко, В. В. Гавриленко // Экономика и право. – 2002. – № 1. – С. 92–100. 9. Грачев А. В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия / А. В. Грачев. – М.: Финпресс, 2002. – 208 с. 10. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с. 11. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Л. А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с. 12. Райс Е. Розкриття таємниці фінансової звітності / Е. Райс; пер. з англ. / за ред. С. Ф. Голова. – Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2001. – 240 с. 13. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид. без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с. 14. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація: монографія / Ю. С. Цал-Цалко; Державний комітет статистики України; Державна академія статистики, обліку і аудиту; Житомирський державний технологічний університет. –

Житомир, 2004. – 505 с. 15. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посібн. / В. О. Мец. – К. : Вища школа, 2003. – 278 с. 16. Митрофанов Г. В. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / Г. В. Митрофанов, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш. – К. : Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2002. – 301 с. 17. Гордополов В. Застосування факторного аналізу при оцінці фінансових результатів діяльності підприємства / В. Гордополов, Н. Гордополова // Економічний аналіз. – 2011. – Випуск 8. – С. 95–98.